

Anko van Hoepen is vicevoorzitter van de PO-Raad. Ook werkte hij acht jaar als leraar in het basisonderwijs.

Anko van Hoepen

Laten we het met elkaar professioneel proberen

Bij het onderwijzen van kinderen en jongeren in digitale geletterdheid is het cruciaal dat leraren, scholen en opleiders samen aan de slag gaan en van elkaar leren. Die samenwerking zal in het licht van professioneel proberen moeten staan. Dat betoogt Anko van Hoepen.

Na de schoolplaten, de dia- en filmprojectoren en de schooltelevisie, zijn we nu aanbeland in het tijdperk van Google, Apple, Microsoft en miljoenen apps die (ook) in ons onderwijs terechtkomen. Technologieën

die de maatschappij diepgaand beïnvloeden en waarvan de schaal-grootte, de intensiteit en de alomtegenwoordigheid overweldigend zijn. Technologieën ook, die nieuwe vragen over bijvoorbeeld privacy en datagebruik oproepen. Dat we hier als onderwijs op een verantwoorde manier mee moeten omgaan, mag geen punt van discussie zijn. En volgens mij is er maar één goede manier om dat te doen: in hechte samenwerkingsverbanden van scholen en opleidingen.

Ruimte om te experimenteren

Digitalisering – en daarmee ook digitale geletterdheid – is een *ongoing process*. De technologische ontwikkelingen gaan razendsnel en het is nauwelijks te voorspellen hoe we er over tien of twintig jaar voorstaan. Dat geeft onzekerheid, en juist daarom is het noodzakelijk dat digitale geletterdheid een vast onderdeel gaat uitmaken van ons onderwijs. Maar die onzekerheid geeft ook ruimte: om te experimenteren, om uit te proberen en om te leren.

Wat kinderen moeten leren over digitale geletterdheid is omschreven in de voorstellen van Curriculum.nu. Daarin staan vier domeinen centraal: informatievaardigheden, mediawijsheid, ict-basisvaardigheden en computational thinking (vraagstukken oplossen met behulp van digitale technologie). Maar hoe kinderen dit moeten gaan leren, is nog een zoektocht. Veel leraren betreden met de digitalisering een relatief nieuw

terrein terwijl leerlingen dat terrein vaak al verkend hebben. Ik denk dan aan de zogeheten *digital leaders*, kinderen van een jaar of 10 die leraren helpen met ict in het onderwijs. Sabine, Bodil en Sophie uit groep 8 van basisschool Ambion: “Wij kinderen leven nou eenmaal in een digitale wereld. Dus het is best logisch dat we er meer over weten.”¹

“Opleidingsscholen en werkplaatsen zullen samen een duurzame, landelijke kennisinfrastructuur vormen.

Overigens betekent het feit dat kinderen sneller zijn met ‘de knoppen’ niet dat ze ook weten hoe ze die technologie zo effectief mogelijk moeten inzetten. De *digital native* blijkt niet te bestaan.² Toch kan dat gevoel je als leraar wel snel bekruipen. En daar sta je dan ...

Samen aan de slag

Een goede ondersteuning van leraren is dus noodzakelijk. Evenals het goed voorbereiden van toekomstige leraren. Daarom maakten de PO-Raad en Kennisnet een inventarisatie van de ict-bekwaamheid en ontwikkelbehoeften van leraren in het po en van pabo-studenten.

Bij toekomstige ondersteuning is het cruciaal dat leraren, scholen en opleiders elkaar weten te vinden om samen *evidence-informed* aan de slag te gaan en van elkaar te leren. De zoektocht naar *hoe* we kinderen en jongeren kunnen onderwijzen in digitale geletterdheid kan veel opleveren als opleidingen en scholen gezamenlijk optrekken. Studenten en onderzoekers kunnen leraren bijvoorbeeld helpen bij het *up-to-date* houden van hun wetenschappelijke kennis. De digitalisering immers, is voorlopig – en misschien wel nooit – afgelopen of voltooid. En dat geldt ook voor de inhoud van het curriculum. Dat er 10-jarige *digital leaders* zijn, geeft aan dat het curriculum steeds getoetst moet worden aan de onderwijspraktijk en zo nodig moet worden bijgesteld.

Omdat de digitalisering zich blijft ontwikkelen zullen opleiding en praktijk intensief moeten samenwerken. Zulke vormen van samenwerking bestaan al langer in de vorm van opleidingsscholen: regionale partnerschappen tussen opleidingen en scholen die studenten *state of the art* opleiden en professionalisering voor leraren realiseren.³ Schoolopleiders van zo'n opleidingsschool en instituutopleider van de pabo werken nauw samen bij het begeleiden en opleiden van studenten.⁴ De opleiders bezoeken de lessen op school en geven de studenten feedback, waarmee zij vervolgens in het ontwerpen van hun eigen lessen aan de slag kunnen. Lerarenopleiders en schoolopleiders komen binnen een regionaal samenwerkingsverband van scholen en opleidingen een paar

keer per jaar samen om relevante thema's te bespreken en deze om te zetten in acties. Ook landelijk wordt de kennisontwikkeling van de samenwerking ondersteund. Het po kent inmiddels 31 opleidingsscholen en in 2020 komen er nog vijf bij.

“ Niet zomaar in het wilde weg wat doen, maar op een professionele manier bouwen aan samenwerking.

Hoogwaardige samenwerking

Als het gaat om digitale geletterdheid, zal die samenwerking tussen leraren, schoolleiders, bestuurders en opleiders in het licht van professioneel proberen moeten staan. Niet zomaar in het wilde weg wat doen, maar op een professionele manier bouwen aan een kwalitatief hoogwaardige samenwerking in en om de scholen, waarin we onze ervaringen uitwisselen, onze kennis en expertise bundelen, en praktijk en opleiding met elkaar integreren. Op die manier kunnen we de kennis van de opleidingen doorlopend en optimaal benutten om ons onderwijs te verbeteren, en de vragen uit de onderwijspraktijk leidend laten zijn voor de kennisopbouw in de opleiding van toekomstige leraren. Zo blijft

onze lespraktijk aansluiten bij het dynamische veld van digitalisering. Andersom kan de opleiding dankzij deze uitwisseling en afstemming bijdragen aan de behoeften en noden in het klaslokaal.

Naast de opleidingsscholen bestaan er op regionaal en landelijk niveau ook werkplaatsen onderwijsonderzoek die gericht zijn op kennisopbouw. Zo werken in de 'iXperium Onderzoekswerkplaats Gepersonaliseerd leren met ICT in het primair onderwijs'⁵ basisscholen van negen schoolbesturen uit de regio Arnhem en Nijmegen samen met de HAN Pabo en het Welten Instituut van de Open Universiteit. Gezamenlijk doen zij ontwerpgericht onderzoek in de scholen en overkoepelend onderzoek naar de experimenten op deze scholen, en bouwen zij aan een werkplaats onderwijsonderzoek. Het is een mooi voorbeeld van samenwerking tussen scholen en schoolbesturen, studenten, leraren, lerarenopleiders en onderzoekers. Omdat de ontwerpteam van de Onderzoekswerkplaats een multidisciplinair karakter hebben, kunnen ze profiteren van elkaars expertise en ervaringen; iets wat zowel de onderzoeks- als de onderwijspraktijk ten goede komt.

Kennisinfrastructuur

Uiteindelijk zullen opleidingsscholen en werkplaatsen samen een duurzame, landelijke kennisinfrastructuur vormen waarin geen sprake is van een- of tweerichtingsverkeer, maar van een voortdurende *loop* waarin relevante kennis wordt verworven en verspreid, en waarin actuele ervaringen worden toegevoegd en gedeeld. In Denemarken wordt al op deze manier gewerkt. Daar maken ontwikkelaars van lerarenopleidingen ontwerpen waarop leraren van ontwikkelscholen hun lessen baseren. Dat levert niet alleen voorbeeldmateriaal op, maar ook kennis over wat in de praktijk wel en niet werkt.

Laten we de handen ineen slaan en er door middel van professioneel proberen samen aan werken dat het leerdoel Digitale Geletterdheid straks op elke school in Nederland een structurele plek heeft. Elk kind wordt daar beter van, en daarmee de samenleving als geheel.

TIP

- > Lees meer over het werken aan digitale geletterdheid in het 'Handboek Digitale Geletterdheid'
kn.nu/handboekdg
- > Lees meer over de aanpak van digitale geletterdheid in Denemarken in de publicatie 'Digitale geletterdheid in Denemarken: dit kan Nederland leren van de Denen'
kn.nu/digitalegeletterdheidindenemarken

Bronnen

- 1 <https://www.slimmerlerenmetict.nl/artikel/eerste-hulp-bij-ict-vragen>
- 2 <https://www.demorgen.be/nieuws/pedro-de-bruyckere-de-digital-native-bestaat-helemaal-niet-bb5960ba/>
- 3 <https://www.platformsamenopleiden.nl/>
- 4 <https://player.vimeo.com/video/247141969>
- 5 <https://www.ixperium.nl/onderzoeken-en-ontwikkelen/onderzoeks-werkplaatsen/onderzoekswerkplaats-primair-onderwijs/>